

quæ sint, et per quid constituantur, non sunt hic disputanda, cum ad materiam de Ecclesia pertineant, de qua in 2. 2, q. 1, disserendum est.

ARTICULUS IV.

Utrum Christus sit caput Angelorum¹.

1. *Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Christus, secundum quod homo, non sit caput Angelorum. Caput enim et membra sunt unius naturæ; sed Christus, secundum quod est homo, non est conformis in natura cum Angelis, sed solum cum hominibus: quia, ut dicitur Hebreor. 2, nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Ergo Christus, secundum quod homo, non est caput Angelorum.*

2. *Præterea, illorum Christus est caput, qui pertinent ad Ecclesiam, que est corpus ejus, ut dicitur Ephes. 1. Sed Angeli non pertinent ad Ecclesiam; nam Ecclesia est congregatio fidelium, fides autem non est in Angelis; non enim ambulant per fidem, sed per speciem; alioquin peregrinarentur a Domino, secundum quod Apostolus argumentatur, 2 ad Corinth. 5. Ergo Christus, secundum quod homo, non est caput Angelorum.*

3. *Præterea Augustinus dicit super Joannem², quod, sicut Verbum, quod erat in principio apud Patrem, vivificat animas, ita Verbum caro factum vivificat corpora, quibus Angelii carent. Sed Verbum caro factum, est Christus secundum quod homo. Ergo Christus secundum quod homo non influit ritam Angelorum. Et ita secundum quod homo non est caput Angelorum.*

Sed contra est quod Apostolus dicit, Colossens. secundo: Qui est caput omnis principatus et potestatis. Et eadem ratio est de Angelis veliorum ordinum. Est ergo Christus caput Angelorum.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est³, ubi est unum corpus, necesse est ponere unum caput. Unum autem corpus similitudinare dicunt una multitudine ordinata in unum,

secundum distinctos actus sive officia. Manifestum est autem, quod ad unum finem, qui est gloria divinae fruitionis, ordinantur et homines et Angeli. Unde corpus Ecclesie mysticum non solum consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis. Totius autem hujus multitudo Christus est caput, quia propinquius se habet ad Deum, et perfectius participat dona ipsius, non solum quam homines, sed etiam quam Angelii; et de ejus influentia non solum homines recipiunt, sed etiam Angelii. Dicitur enim Ephes. 1, quod constituit eum, scilicet Christum, Deus Pater ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem potestatem, et principatum, et virtutem, et dominationem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro, et omnia subiecta sub pedibus ejus. Et ideo Christus non solum est caput hominum, sed etiam Angelorum; unde et Matthæi quarto legitur, quod accesserunt Angelii et ministrabant ei.

Ad primum ergo dicendum, quod influentia Christi super homines principaliter quidem est quantum ad animas, secundum quas homines concenunt cum Angelis in natura generis, licet non in natura speciei. Et ratione hujus conformitatis Christus potest dici caput Angelorum, licet deficiat conformitas quantum ad corpus.

Ad secundum dicendum, quod Ecclesia secundum statum rite est congregatio fidelium; sed secundum statum patriæ est congregatio comprehendentium; Christus autem non solum fuit viator, sed etiam comprehensor. Et ideo non solum fidelium, sed etiam comprehendentium est caput, utpote plenissime habens gratiam et gloriam.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus⁴ ibi loquitur secundum quamdam simulationem causæ ad effectum; prout, scilicet, res corporalis agit in corpus, et res spiritualis in res spirituales. Tamen humanitas Christi ex virtute spiritualis naturæ, scilicet divina, potest aliquid causare non solum in spiritibus hominum, sed etiam in spiritibus Angelorum, propter maximam conjunctionem ejus ad Deum, scilicet secundum unionem personalem.

COMMENTARIUS.

Affirmat D. Thom. et tota littera perspicua est. Solum adverto, si doctrina hujus articuli cum doctrina articuli primi conferatur, satis

¹ 3, d. 13, q. 2, art. 2, q. 1, et d. 14, a. 3, q. 2, et 6, corp. Et Ver., q. 29, a. 4 et 5; opusc. 2, c. 222. Et 1 Cor. 11, col. 2; et Ephes. 1, q. fin.

² Tract. 22, ante medium, et 19 tract., a med., tom. 9.

³ Art. 1, ad 2.

⁴ Loco cit., in argum.

ex mente D. Thom. constare Christum habere influentiam gratiae in Angelos, nihil enim aliud hic facit, quam respectu Angelorum applicare Christo tres conditions capitum, quas art. 1 posuerat. Cum ergo hic concludit de influentia Christi, non tantum homines, sed etiam Angelos recipere, nisi valde ambigue et æquivoce loquatur, de influentia gratiae

eum loqui necesse est. Ne vero quis existimet

eum locutum esse de influentia pertinente ad ordinem gratiae, non tamen de primaria influentia ipsius gratiae, sed de secundaria alienigena accidentalis perfectionis, hoc excludit

D. Thomas solutione ad primum, ubi, ut ostendat

Christum secundum humanam naturam esse caput Angelorum, etiamsi natura humana corporea sit, inquit primariam influentiam hujus capitum super homines esse

quantum ad animas, in quibus sunt aliquo modo similes Angelis, et ideo posse Christum

eamdem influentiam in illos habere, atque adeo esse illorum caput; certum autem est

illam influentiam principalem, quam habet

Christus super homines quantum ad animas, esse ipsius gratiae influxum seu donationem. Et

hæc quantum attinet ad mentem D. Thom.; nam de re ipsa non est animus disputandi usque ad q. 19, ubi de Christi merito agendum est.

2. *Præterea, habitus distinguuntur secundum actus. Sed ad alium actum ordinatur in Christo gratia ejus personalis, scilicet, ad sanctificationem illius animæ; et ad alium actum ordinatur gratia capitum, scilicet ad sanctificandum alios. Ergo alia est gratia personalis ipsius Christi, et alia est gratia ejus in quantum est caput Ecclesie.*

3. *Præterea, sicut supra dictum est¹, in Christo distinguuntur triplex gratia, scilicet, gratia unionis, gratia capitum, et gratia singularis illius hominis; sed gratia singularis Christi est alia a gratia unionis; ergo etiam est alia a gratia capitum.*

Sed contra est quod dicitur Joan. 1: De plenitudine ejus nos omnes accepimus. Secundum hoc autem est caput nostrum, quod ab eo accipimus. Ergo, secundum hoc, quod habuit plenitudinem gratiae, est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiae habuit, secundum quod perfecte fuit in illo gratia personalis, ut supra dictum est². Ergo secundum gratiam personalem est caput nostrum, et ita non est alia gratia capitum, et alia gratia personalis.

Respondeo dicendum quod, quia unumquaque agit in quantum est ens actu, oportet quod idem sit actus quo aliquid est actu, quo agit, sicut idem est calor, quo ignis est calidus, et quo calefacit. Non tamen omnis actus, quo aliquid est actu, sufficit ad hoc, quod sit principium agendi in alia; cum enim agens sit præstantius paciente (ut Augustinus dicit, 12 super Gen. ad litteram³, et Philosophus, in 3 de Anima⁴), oportet quod agens in alia habeat actum secundum eminentiam quandam. Dictum est autem supra⁵, quod in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam; et ideo ex illa eminentia gratiae, quam accepit, competit sibi, quod gratia illa ad alios derivetur; quod pertinet ad rationem capitum. Et ideo eadem est secundum essentiam gratia personalis, qua anima Christi est iustificata, et gratia ejus, secundum quam est caput Ecclesie, justificans alios; differt tamen secundum rationem.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum originale in Adam, quod est peccatum naturæ, derivatum est a peccato actuali ipsius, quod est peccatum personale; quia in eo persona

¹ Q. 6, art. 6.

² Q. 7, art. 9.

³ C. 16, circa med., tom. 3.

⁴ Text. 19.

⁵ Art. 1 hujus q., et q. 7, art. 9.

corrupt naturam; qua corruptione mediante, peccatum primi hominis derivatur ad posteros, secundum quod natura corrupta corruptum personam. Sed gratia non derivatur a Christo in nos, mediante natura humana, sed per solam personalem actionem ipsius Christi. Unde non oportet in Christo distinguere duplē gratiam, quarum una respondeat naturae, alia personae, sicut in Adam distinguuntur peccatum naturae et personae.

Ad secundum dicendum, quod diversi actus, quorum unus est ratio, et causa alterius, non diversificant habitum; actus autem personalis gratiae, qui est sanctum facere formaliter habentem, est ratio justificationis aliorum, quæ pertinet ad gratiam capitum. Et inde est, quod per hujusmodi differentiam non diversificatur essentia habitus.

Ad tertium dicendum, quod gratia personalis et gratia capitum ordinantur ad aliquem actum; gratia autem unionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis et gratia capitum convenienter in essentia habitus, non autem gratia unionis. Quamvis personalis gratia possit quodammodo dici gratia unionis, prout facit congruitatem quamdam ad unionem. Et secundum hoc una per essentiam est gratia unionis, et gratia capitum, et gratia singularis personae, sed differens sola ratione.

COMMENTARIUS.

Peccatum originale proprio non fuit in Adamo, sed in filiis. — Affirmat D. Thomas, quia eadem est forma qua agens in se perficitur, et agit in alios; et littera corporis articuli clara est. Solum argumentum primum cum solutio ne indiget aliqua explicatione. Est ergo argumentum, quia in Adamo aliud est peccatum actuale ipsius Adæ, aliud peccatum originale, quod traduxit in posteros; ergo et in Christo alia est gratia capitum, et alia gratia personae. Respondet D. Thom. negando consequentiam. Sed in antecedenti adverto peccatum originale proprio non fuisse in Adamo, sed in filiis, ad quos peccatum primi parentis per originem derivatur; et hoc modo sicut distinguuntur peccatum originale a personali Adæ, ita distinguuntur justitia baptismalis seu Christiana, quæ per Christum ad nos derivatur, a propria gratia et justitia, quæ est in ipso Christo capite; sed non hoc sensu procedebat argumentum; quanquam enim in Adamo non fuerit peccatum originale, id est, per originem contrac-

tum, fuit tamen peccatum quasi habituale, cui simile est originale peccatum, quod nos ab illo trahimus, et hoc vocavit D. Thom. peccatum originale in Adamo; quod tamen etiam dici potest personale, quia per actum proprium ipsius personæ fuit contractum, et ita in hoc proportionaliter convenit cum gratia Christi; quia sicut gratia capitalis in Christo necessario est etiam personalis, ita peccatum illud simul et capitale fuit et personale; tamen D. Thomas ipsum actuale peccatum Adæ videtur proprie vocare personale, ei hoc distinguit ab ipso habituali peccato, et hoc modo constituit differentiam inter Adamum et Christum, quod in Adamo peccatum ipsum habituale, quod fuit veluti totius nature ordinatio, ortum est ex peccato actuali, et ita corrupta est natura per actionem personæ; natura vero sic corrupta communicatur filiis Adæ, et cum natura communicatur etiam culpa; et hoc modo distinguitur in Adamo peccatum naturae a peccato personæ; at vero in Christo gratia communicatur humanæ naturae assumptæ, non per aliquam actionem ipsius naturae, sed immediate a Deo propter dignitatem personæ; ipse vero Christus communica nobis gratiam, non per actionem seu communicationem naturae, sed per propriam personalem actionem suam; et ideo in eo non distinguitur personalis gratia a capitali. Potest etiam alia differentia inter Adamum et Christum excogitari, quia in Adamo solum unum peccatum, scilicet, esus cibi prohibiti, fuit, ut ita dicam, capitale; alia vero, si quæ commisit, fuerunt tantum personalia; at vero in Christo omnis gratia personalis fuit etiam capitalis, et omne opus ab illa procedens fuit non solum in se bonum, sed etiam utile ac meritorium alii, quo sensu dici potest omne opus Christi fuisse opus capitum. Ratio vero hujus differentiae est, quia Christus per se propter excellentiam personæ sue est caput hominum, et ideo omnis gratia illius est gratia capitum, quia est diffusiva sue virtutis ad alios. Et similiter omnis actio illius est sufficiens ad perficiendum alios; at vero Adam non habuit ex intrinseca sua personæ conditione, ut peccatum ejus esset peccatum totius naturae, sed quatenus ex peculiari lege et pacto Dei acceperat illud peculiare preceptum veluti nomine totius naturae, et tanquam principium totam illam in se continens, et ideo illa transgressio fuit, ut ita dicam, capitalis, non tamen omnis alia. Reliqua argumenta clara sunt.

ARTICULUS VI.

Utrum esse caput Ecclesiae sit proprium Christo¹.

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur quod esse caput Ecclesiae non sit proprium Christo. Dicitur enim primo Regum 15: Cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribibus Israel factus es. Sed una est Ecclesia in Novo et Veteri Testamento. Ergo videtur quod eadem ratione aliquis alius homo praeter Christum poterit esse caput Ecclesiae.

2. Praeterea, ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesiae, quod gratiam influit Ecclesiae membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliis præbere, secundum illud Ephes. 4: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat; sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Ergo videtur quod etiam alii quam Christo competat esse Ecclesiae caput.

3. Praeterea, Christus, ex eo quod præstet Ecclesiae, non solum dicitur caput, sed etiam Pastor et fundamentum Ecclesiae. Sed non sibi soli Christus retinuit nomen Pastoris, secundum illud 1 Petri 5: Cum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriam coronam. Nec etiam nomen fundamenti, secundum illud Apocalyp. 21: Murus civitatis habens fundamenta duodecim; ergo videtur quod nec etiam nomen capitum sibi soli retinuerit.

Sed contra est quod dicitur Colos. 2: Caput Ecclesiae est, ex quo corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei. Sed hoc soli Christo convenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesiae.

Respondeo dicendum, quod caput in alia membra influit dupliciter. Uno modo, quodam intrinseco influxu, prout, scilicet, virtus motiva et sensitiva a capite derivatur ad cætera membra. Alio modo, secundum quamdam exteriorem gubernationem; prout, scilicet, secundum visum et alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiae non est ab aliquo, nisi a solo Christo, cuius humanitas, ex hoc quod est divinitati conjuncta, habet virtutem justificandi. Sed influxus in membra Ec-

¹ Tract. 46, in medio illius, tom. 9.

² Tract. 47 in Joann., inter princ. et med.. tom. 9.

¹ Infra, art. 7, corp. Et Verit., q. 29, art. 4, corp. Et 1 Cor. 41.

COMMENTARIUS.

4. Titulus articuli. — Hæc quæstio, ut ex superioribus constat, solum movetur de influentia capitis, nam de duabus aliis conditionibus, satis ex superioribus constat inventas esse in Christo, proprio quodam et singulari modo : et ita D. Thomas in hoc articulo solum de influentia respondet.

2. Responsio. — Dicitur igitur internam gratiæ influentiam esse propriam Christi capitis; externam vero, quæ est per gubernationem seu jurisdictionem, interdum communicari aliis secundum quandam capitis participacionem. Quæ distinctio difficultate non caret; nam, si est sermo de influxu externo ejusdem perfectionis et excellentiæ cum influxu ipsius Christi, hoc modo nullus habet influxum capitis, nisi Christus ; si vero sit sermo de influxu participato, et dependente a Christo, sic etiam internus influxus gratiæ communicatur aliis ; nam remissio peccatorum ad hunc influxum pertinet, et hæc sacerdotibus communicatur. Respondetur primo, sermonem D. Thomæ esse præcipue de influxu gratiæ, quæ est per modum meriti et redemptiōnis; hic enim est qui proprie cōvenit in Christum, ut est caput Ecclesiæ, et hic non communicatur aliis, qui aliquam rationem capitis participant. Deinde potestas regendi Ecclesiæ, quæ communicatur aliis, qui aliquo modo sunt capita, licet sit inferior potestate Christi, et ab illa manans, tamen, in suo genere, est propria et quasi principalis, sicut potestas aut virtus cause secundæ, vel sicut potestas regia et dominativa, est in suo ordine propria et principalis, quamvis a Deo derivetur; et ideo per hanc potestatem vere constituuntur Pastores Ecclesiæ, superiores, et veluti capita in suo genere, quoad hunc influxum externum; at vero potestas influendi gratiam vel dandi remissionem peccati, omnino est quasi instrumentaria, et ideo non censetur proprie exerceri a ministro ut capite, sed ut ab instrumento ipsius capitis; Christus vero habet potestatem hanc tanquam caput, quia, licet ejus humanitas non possit gratiam efficere nisi ut instrumentum Verbi, tamen nihilominus hoc illi est debitum ratione suæ excellentiæ personalis, et propter suum infinitum meritum; et ideo est veluti causa principalis hujus influxus, ut quæstione 13 explicabitur.

DISPUTATIO XXIII.

DE DIGNITATE ET GRATIA CAPITIS, QUÆ EST IN CHRISTO.

Si hoc loco tractanda essent omnia quæ sub hac metaphora capitis comprehendendi possunt, oporteret quæstiones multas, quas D. Thom. in sequentibus tractat, hue revocare; quia (ut diximus) hoc nomine præcipue indicatur potestas Superioris ad influendum in omnes eos qui sunt veluti partes ejusdem corporis mystici seu politici; unde in præsenti materia ad dignitatem capitis Christi pertinere potest potestas ferendi leges, condendi Ecclesiam, illuminandi, sanctificandi, etc. Et ita sub dignitate capitis continetur non tantum dignitas Redemptoris et Sanctificatoris, sed etiam dignitas Sacerdotis summi, regis, legislatoris, Doctoris, et si quæ sunt aliae similes. Hoc vero loco non agimus de dignitate capitis Christi sub tota hac amplitudine, sed solum in ratione Sanctificatoris, seu Justificatoris, quia solum agimus de hac dignitate in ordine ad gratiam Christi explicandam. Quia vero hæc quæstio hoc sensu explicata omnino pendet ex cognitione meritorum Christi, ideo, ne materias confundamus, brevissime illam expediemus, duo tantum explicando, scilicet, hanc dignitatem convenire Christo respectu omnium creaturarum, eo modo quo illæ sunt capaces effectus hujus potestatis, et quæ sit gratia quæ Christo ut capiti conveniat.

SECTIO I.

Utrum Christus sit totius universi caput, præsertim hominum et Angelorum.

1. Sensus questionis est de Christo homine, ut homo est, seu secundum humanitatem specificative, ut aiunt, id est, an in ipsa huminitate habeat hanc dignitatem, et per eam munus capitis exerceat; de qua tres sententiæ referri possunt. Prima affirmat Christum esse caput hominum tantum, non Angelorum, nec aliarum creaturarum. Ita Altisiod., lib. 3 Sum., tract. 1, c. 4, q. 2; Gabriel indicat in 3, dist. 13, art. 3, dub. 2, ubi dicit Christum ut hominem non esse caput Angelorum, nisi quoad excellentiam et perfectiōnem gratie. Idem tenet Driedo, tract. 2, de Captiv. et redemp. gen. human., c. 2, p. 3, art. 5, prop. 4, fol. 51; Soto, in 4, dist. 49, q. 4, art. 2, in fine, cui sententiæ videntur fa-

DISPUTAT. XXIII. SECT. I.

647

vere multi Patres, qui, ubicumque Paulus dicit Christum esse caput hominum et Angelorum, explicant hominum esse caput secundum humanitatem, Angelorum vero secundum divinitatem, quos infra adducam. Fundamentum vero hujus sententiæ potest esse duplex. Primum, quia Christus, ut homo, non est ejusdem naturæ cum Angelis; caput autem debet esse homogeneum. Secundum, quia Christus non meruit gratiam Angelis. Secunda sententia est, Christum esse caput omnium hominum et Angelorum, quia in omnes potest influere gratiam vel supernaturale aliquod donum, non vero aliarum creaturarum, quia illæ non sunt capaces hujus influxus. Hæc videtur esse D. Thomæ sententia in his articulis, nam primam illius partem aperte docet, secundam vero satis indicat, art. 2, ad 2. Idem Alexand. Alens., 3 p., q. 42, m. 2, art. 1; et alii Doctores, in 3, dist. 13; Richard., art. 2, q. 3; Palud., q. 1, art. 3; Durand., q. 2; Turrcrem., lib. 1 Sum. Eccles., cap. 45 et sequentibus. Tertia sententia est, Christum esse caput non solum hominum et Angelorum, sed etiam creaturarum omnium. Hanc late tractat Galat., lib. 7 de Arcanis cathol. verit., c. 2 et sequent.; et Catherin., lib. de Eximia Christi prædest., quibus favere videtur Orig., hom. 2 in Ps. 36, col. 2, dicens: Christus eu-
jus omne hominum genus, imo fortasse totius creaturæ universitas corpus est, etc. Et Hil-
lar., in lib. de Synodis, ubi ex Conc. Sirm. refert, Christum esse caput omnium, caput autem Christi esse Deum. Quod necessario vi-
detur intelligendum de Christo homine, nam Christus, ut Deus, licet habeat principium, scilicet Patrem, non tamen potest dici caput ejus, cum non sit quid perfectius.

2. Prima conclusio. — *Objectio.* — *Solutio.* *Esse caput Ecclesiæ proprius accommodatur Christo, quam esse cor illius.* — Dico primo, Christum esse caput totius Ecclesiæ, quæ ex hominibus constat, sive in terra militantis, sive in cœlo regnantis. Hæc conclusio est de fide; probatur ex Paul., ad Ephes. 4: *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Ubi constat sermonem esse de Christo homine; præmittit enim: *Suscitans eum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in caelis, et omnia subiectis sub pedibus ejus;* Christus enim non ut Deus, sed ut homo suscitatus est, et illi non tantum ut Deo (quod iam per se habebat), sed etiam ut homini omnia subjecta sunt. Unde Anselm. non incommodate, ibi inquit significatam esse humanita-

tem, quia sicut pes, inferior pars corporis est, ita humanitas est inferior Christi natura. Ac denique Ecclesia non dicitur corpus Christi ut Dei, sed ut hominis; ergo similiter Christus est caput ejus, non tantum ut Deus, sed ut homo; unde c. 4: *Veritatem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus;* et c. 5: *Vix caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesia, ipse Salvator corporis ejus,* etc. Et ita interpretantur hæc loca Chrysost., Hierony., Ambros., Theodoret., Theophyl., et alii Patres. Simile est illud ad Colos. 1: *Et ipse est caput corporis Ecclesia,* quem locum tractans Hilari., 8 de Trinit., sub fine, inquit: *Ob dispensationem corporis nostri ipse est caput;* et idem docet Basil., lib. de Spiritu Sanct., c. 5; Augustin., optime, præfatione ad 2 Enarrationem Psalm. 29, et ad Psalm. 139, et serm. 50 de Verbis Dom., et epist. 50, in fine, et 57, in fine, ubi ait, aliter habitare Deum in Christo ut in capite, et aliter in ceteris membris, et lib. 4 de Trinit., c. 42, dicit Christum secundum formam servi esse caput Ecclesiæ. Ratio vero est quam supra, circa art. 4 D. Thomæ, explicatam reliquimus. Et potest confirmari ex Paulo, 1 ad Cor. 42, et alius locis, ubi Ecclesiam dicit esse unum corpus habens diversa membra, quorum diversa sunt munera seu ministeria; ergo oportet ut hoc corpus unum habeat caput, non tantum quasi extrinsecum, quod est Deus, sed etiam veluti intrinsecum, et quasi homogeneum; hoc autem non potest esse nisi Christus, qui inter omnia hujus Ecclesiæ membra eminet, et in omnia influit. Dices: pari ratione posset dici cor Ecclesiæ, quia etiam cor influit, et est membrum principale. Respondetur: quanquam concederetur totum, non esset magnum inconveniens; negatur tamen consequentia cum D. Thoma art. 1, ad 3, quia cordis influentia est occulta et invisibilis, et ideo in Ecclesia potius Spiritui Sancto accommodatur; caput autem habet eminentiam inter alia membra, et influentiam magis visibilem; et ideo hæc metaphora magis accommodatur Christo homini, qui in natura assumpta est caput visible. Sed objicies, quia Christus, ut homo, non habuit sufficientem vim ad influendum in alios; ergo ut sic non potest esse caput. Antecedens patet, tum quia alias omnes homines haberent hanc vim; tum etiam quia sola humanitas non potest esse principium tam perfecti meriti. Respondetur non esse sermonem de Christo ut homine reduplicative, sed specificati-